

II. Các văn thư của Đức cha

Lambert :

Ngoài cuốn cẩm nang « Monita ad missionarios » (Juthia, 1665) ra, Văn Khố của Hội Thừa Sai Paris còn lưu giữ được nhiều văn thư của Đức cha Lambert, bằng tiếng Pháp hay tiếng la-tinh, mà một số nhỏ đã được xuất bản. (Nơi đây, chúng ta không có phương tiện để có thể trình bày về các văn thư của Đức cha được lưu giữ tại Roma, hoặc tại các nơi khác).

Chúng ta có thể phân chia các văn thư (các bài viết) của Đức cha ra thành 3 loại khác nhau :

- Loại 1 : ký sự và nhật ký
- Loại 2 : thư từ
- Loại 3 : các văn thư khác (thư mục vụ, chúc thư, vụ Fragoso, v.v.)

Trong tất cả các văn thư nói đây, chỉ có một số ít là bút tích (hay bút ký, tức chính tay Đức cha Lambert viết, autographe), phần lớn là bản sao lại (copie). Và có những văn thư còn lưu giữ lại được nhiều bản sao khác nhau. Ví dụ về tập ký sự chuyến đi Đàng Ngoài (1669-1670), chúng ta có 3 bản :

- Amep, volume 677, p. 187-218.
- Amep, volume 677, p. 115-136, 179-188 và 175. (Số trang bản sao này hơi lộn xộn).
- Amep, volume 855, p. 159-180. (Bản sao này bị mất 2 trang 170-171).

1. Ký sự và nhật ký :

- Chúng ta còn có được những trang ký sự (relation) của Đức cha viết, từ ngày rời nước Pháp năm 1660 tới hết chuyến viếng thăm xứ Đàng Ngoài vào năm 1670 :

* Amez, volume 121 : ghi lại những việc xảy ra, nhiều bài suy niệm, một số thư từ và bản văn quan trọng, v.v., từ ngày Đức cha chịu chức giám mục (11.6.1660) tới lúc xuống tàu sang thăm xứ Đàng Ngoài (23.7.1669).

* Amez, volume 677 : « Relation du voyage du Tonkin » (1669-1670), ghi lại chuyến viếng thăm Đàng Ngoài : các việc xảy ra, các văn thư quan trọng, v.v...

(Những ký sự này có thể có nhiều bản sao khác nhau mà chúng ta không nêu ra ở đây).

- Tiếp theo, chúng ta có tập ký sự chuyến viếng thăm giáo phận Đàng Trong năm 1671-1672 bằng tiếng la tinh, tựa đề « Expeditio in Cochinchinam » (Amez, volume 876, p. 687-714, và, p. 715-730).

- Về nhật ký, chúng ta có tập duy nhất, viết từ ngày 01.02.1674 tới ngày 15.8.1678 :

* Amez, volume 876. (Bản sao, một phần nhỏ).

* Amez, volume 877. (Bản bút tích toàn bộ nhật ký).

2. Thư từ :

Có trên 150 lá thư của Đức cha Lambert còn lưu giữ được tại Văn Khố của Hội Thừa Sai Paris. Ngài viết nhiều nhất vào những năm đầu tại Juthia (cuối năm 1662 khi đã tới Xiêm La, và những năm 1663-1665). Tới năm 1678, phần lớn thư từ do Đức cha Laneau viết và ngài chỉ ký tên vào mà thôi, nét ký đã rất yếu về sức khỏe.

Những lá thư dài nhất thường là thư gửi Đức cha Pallu. Và quãng 35 lá thư bằng tiếng la-tinh là những thư gửi Đức Thánh Cha hay gửi Thánh Bộ Truyền Bá Đức Tin. Đa số những thư từ của ngài được lưu giữ trong : Amap, volume 121 : lettres et relations de Mgr Lambert (1662-1669).

volume 857 : Siam 1662-1677.

volume 858 : Siam 1662-1683.

volume 876 : Siam 1663-1674.

volume 877 : Siam 1675-1680.

3. Các bản văn khác :

Không nằm trong « ký sự và nhật ký » cũng không thuộc loại « thư từ », các bản văn còn lại này không nhiều lắm. Chúng ta tạm có được :

- Một lá thư gửi cha thánh Jean Eudes năm 1658 (do Henri de Frondeville xuất bản).
- Thỉnh nguyện thư lên Thánh bộ Truyền bá Đức Tin năm 1658 (Amap, volume 27).
- Giấy ủy quyền năm 1660 (Amap, volume 27).

- Những hướng dẫn cho cha Jacques de Bourges khi tới làm việc tại Roma (1662), (Amep, volume 117).
- Chứng nhận toà án điều tra các vị tử đạo Đàng Trong (Amep, volume 733).
- Trả lời các vấn nạn cho cha Hainques (Amep, volume 263).
- Trả lời các vấn nạn cho cha Deydier (Amep, volume 263).
- 9 câu hỏi gửi xin Thánh Bộ giải đáp :
« Quaetiones... ».
- Di chúc (Amep, volume 8).
- « Tờ giao ước chung » (concordat) giữa 3 giám mục Lambert, Pallu và Laneau, ngày 14.4.1674.
- Một số văn thư trong vụ Frago (tháng 6.1666) :
Censura, Notae supra censura, (Contestata denunciatio Patris Ludovici Frago), Ad contestatam denuntiationem a P. Ludovici Frago.
- Một số văn thư trong vụ Frago (tháng 12.1666) :
(Libelli in missionarios publice editi par Louis Frago), In praedictum libellum, Brevis expositio, (Excerptum epistolae..., par Paul d'Acosta), Declaratio et citatio.
- Lá thư mục vụ ngày 15.10.1667 về việc buôn bán nơi các tu sĩ.
- « Declaratio episcopi Berythensis ad Nicolaum de Motta » (9.11.1670).

- « Contestata denunciatio facta delegato capituli Goani » (4.11.1670).
- Công thức khẩn (Amep, volume 201).
- Một số văn bản dịch từ tiếng Pháp sang tiếng la-tinh liên quan tới dòng nữ Mến Thánh Giá lập năm 1670.
- Vân vân.

Tôi có hai mong ước :

- Thứ nhất là sưu tập được tất cả những thư văn của Đức cha Lambert.
- Thứ hai là những thư văn này được dịch ra tiếng Việt để tất cả các nữ tu Mến Thánh Giá Việt Nam và các độc giả Việt Nam, không biết tiếng Pháp và tiếng la-tinh, có thể đọc và hiểu được.

daoquangtoan.

juillet 2006.